

Compra pública responsable en el sector salut

Riscos en temps de pandèmia i propostes pràctiques de millora

Resum executiu global

Juliol, 2021

Preparat per:

inèdit

Per a:

 Ajuntament
de Barcelona

Resum executiu

El treball d'anàlisi de les oportunitats i els riscos entorn dels drets humans, laborals i ambientals, en la cadena de subministrament a l'exterior, per la contractació pública social i ambientalment responsable en el sector salut, davant la covid-19, s'estructura en quatre grans blocs:

- Riscos i oportunitats vinculats a una cadena de subministrament més sostenible en el context actual
- Segells, certificacions i normatives
- Compra responsable de guants i mascaretes
- Contractació de serveis d'alimentació: anàlisi i propostes

La situació de pandèmia viscuda ha posat en evidència la **insostenibilitat de les cadenes de subministrament globals**. El context actual ha mostrat la vulnerabilitat dels sistemes de producció i consum, especialment en l'àmbit de la salut, amb importants efectes en la **vulneració dels drets humans i ambientals**.

La pandèmia ha obligat a prendre un conjunt de mesures dràstiques i ha conduït a tres situacions crítiques:

- el col·lapse del sistema sanitari;
- l'augment del risc de vulneració dels drets humans i laborals, i
- l'augment dels impactes ambientals negatius al medi ambient.

L'alta demanda de certs productes sanitaris, com mascaretes, guants o gel hidroalcohòlic, ha saturat els sistemes de producció i ha tensionat els mecanismes de compra pública. Alhora, l'ús de productes sanitaris d'un sol ús, així com els nous hàbits de consum derivats de les restriccions (compra en línia, menjar a domicili), ha comportat un augment substancial de la generació de determinats residus.

Un dels aprenentatges de la situació viscuda és la **necessitat de fer evolucionar les cadenes de subministrament de l'àmbit de la salut per tal d'augmentar-ne la transparència i traçabilitat**, i també la seva sostenibilitat (per assolir una cadena eficient econòmicament i responsable socialment i ambientalment). D'aquesta manera, s'han de poder revertir els passos reculats en matèria de protecció social i ambiental durant la situació de pandèmia.

En aquest context, **els segells i les certificacions** constitueixen un instrument útil per a la compra pública i responsable, ja que permeten establir criteris de compra responsable i, alhora,

identificar les alternatives del mercat que els compleixen. Conèixer-los pot ajudar a assegurar el grau d'objectivitat, transparència i integritat en la compra pública, i, alhora, facilitar i agilitzar els processos de compra.

Hi ha multitud de certificacions i segells, tant per a **productes** com per a **organitzacions**, que cobreixen diferents aspectes útils en la compra responsable, tant ambientals com socials. En el cas dels productes, sovint tenen en compte la perspectiva del cicle de vida (“del bressol a la tomba”) i, per tant, mantenen una **visió de tota la cadena de valor**, el qual fomenta la transparència de les cadenes de subministrament. En el cas de les organitzacions, aquests instruments pretenen aportar informació sobre com opera el conjunt de l'organització, i poden arribar també a incloure la seva cadena de valor (proveïdors i clients).

En el treball s'analitza un conjunt de segells i certificacions, seleccionats tenint en compte el seu rigor, reconeixement internacional i ús en el nostre entorn. En el cas dels productes, s'analitzen deu segells i certificacions, referents a diferents categories de producte: **productes de neteja, serveis d'alimentació, productes tèxtils i mascaretes**. En el cas de les organitzacions, s'analitzen sis certificacions amb criteris de responsabilitat ambiental i social. D'altra banda, també es presenten exemples reals d'incorporació de segells i certificacions (o els criteris que en deriven) en processos de compra pública.

Dues de les categories que s'han prioritzat en l'anàlisi de les certificacions i els segells són els serveis d'alimentació, i els guants i mascaretes, atesa la seva importància en l'àmbit de la salut.

Els serveis d'alimentació suposen per al sector de la salut una despesa econòmica rellevant. Per aquest motiu, la compra pública responsable a l'àmbit de la salut té l'oportunitat d'incloure aspectes ambientals i socials per promoure un model alimentari més saludable i sostenible, alineat amb les estratègies i plans locals i europeus. Actualment s'observen moltes organitzacions en l'àmbit de la salut (hospitals, etcètera) que ja incorporen la perspectiva de la compra pública responsable, incorporant estratègies relacionades amb la lluita contra el malbaratament alimentari així com criteris sobre els productes alimentaris (ecològics, de temporada, baixos en carboni, de comerç just, etcètera) i sobre les condicions d'execució (residus, envasos, etcètera).

L'aportació principal del treball relacionat amb serveis d'alimentació és una **proposta de criteris i clàusules** que es poden integrar potencialment en les consultes preliminars al mercat i eventualment en els plecs de compra pública per als serveis alimentaris. Aquestes clàusules es proposen tenint en consideració el context actual, les bones pràctiques de serveis d'alimentació internacionals i locals en l'àmbit de la salut, la revisió de plecs exemplars i la revisió de documentació sobre la contractació de serveis d'alimentació.

D'altra banda, el treball evidencia com darrere dels **guants mèdics i les mascaretes** que arriben a les nostres mans hi ha cadenes de subministrament complexes, amb centres de

producció llunyans, entre els quals destaquen Malàisia i la Xina, respectivament. Des de fa temps, s'ha detectat com aquestes cadenes de subministrament potencialment poden incórrer en la vulneració de drets humans, laborals i ambientals, una situació que s'ha agreujat encara més a causa de la situació de pandèmia.

El treball documenta els principals **riscos ambientals i socials** vinculats a la producció de guants i mascaretes, a partir d'una revisió exhaustiva de documents de referència i identificació de notícies als mitjans de comunicació. A partir d'aquesta anàlisi de riscos, el treball mostra **exemples d'accions públiques i privades** que s'estan portant a terme per gestionar el risc, i fa **propostes de clàusules i consideracions** que cal incorporar en els processos de compra pública responsable de guants i mascaretes.

Un dels aprenentatges del treball és la importància que tant consumidors com distribuïdors i productors siguin conscients d'aquests riscos. **L'Administració té l'obligació d'assegurar que no es violen drets humans derivats dels processos de compra pública, mentre que les empreses proveïdores tenen la responsabilitat d'assegurar que no es vulneren.** Tots ells han d'actuar amb processos de diligència deguda per evitar estar involucrats en casos d'abús a les persones treballadores i vulneracions dels drets humans. En conjunt, s'espera que els aprenentatges i recomanacions del present treball serveixin per avançar en una compra pública justa i responsable en l'àmbit de la salut i per a la resta d'àmbits relacionats.

Aquest estudi ha estat encarregat per la Direcció de Justícia Global de l'Ajuntament de Barcelona, en l'àmbit de treball de coherència de polítiques públiques amb impacte exterior.

L'anàlisi i accions per al respecte als drets humans i ambientals en la cadena de subministrament de béns i serveis s'està fent en col·laboració amb el grup de treball de contractació responsable del sector salut. Aquest grup, va ser creat l'any 2017 arran d'una col·laboració entre l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci de Salut i d'Atenció Social de Catalunya i compta amb representants de diversos proveïdors sanitaris públics.

Els informes fruit de l'estudi han estat elaborats per Inèdit, per aquest motiu el seu contingut pot no correspondre necessàriament amb les opinions de l'Ajuntament de Barcelona.